

УДК 130.2

О. В. Русул

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ І КУЛЬТУРНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Стаття визначає концепцію мультикультуралізму в якості бажаної складової культурної глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, мультикультуралізм, криза ідентичності, етнокультурна національна ідентичність.

Публикация освещает концепцию мультикультурализма в качестве желаемой основы культурной глобализации.

Ключевые слова: глобализация, мультикультурализм, кризис идентичности, этнокультурная национальная идентичность.

In article consider the concept multiculturalism as prospects of the development cultural of globalization.

Keywords: globalizaciya, multiculturalizm, crisis identificashions, cultural national identificashions.

© О. В. Русул, 2012

Нинішня «криза ідентичності», викликана ситуацією довкола руйнації етнокультурної національної ідентичності, ставить перед ученими проблему пошуку оптимальних шляхів її подолання. Культурна глобалізація по суті передбачає певну уніфікацію культур, тобто формування універсальних цінностей. Проте ідея універсальної культури наштовхується на протидію з боку національних культур. Останнє, в свою чергу, призводить до тенденцій по відродженню національної ідентичності, що можна розцінювати як одну із відповідей на прояви уніфікації культури. Однак стосовно цього немає однозначних відповідей, адже вважати процес відродження етнокультурної національної ідентичності адекватною реакцією на виклики глобалізації важко. Це пов'язано з тим, що глобалізація є світовим об'єктивним процесом, а тому ігнорування глобалізації є сумнівною позицією, котра може призводити до небажаних наслідків у майбутніх процесах розвитку націй-держав. У даному випадку мова йде про те, що певні нації-держави ризикують опинитися обабіч процесів глобалізації.

З другого боку, безконтрольне слідування глобалізації у культурному відношенні призводить до розмивання патріархальних культурних цінностей, що може стати причиною їх знецінення і забуття. Дане питання тому виявляє деяку стурбованість, невизначеність та, відповідно, побоювання щодо можливої втрати національної ідентичності. Безумовно все це є серйозними викликами націям-державам, що глобалізуються. Із цього випливає, що пошук адекватних відповідей на виклики глобалізації є досить актуальним.

Аналіз досліджень і публікацій. З-поміж авторів, праці яких використовуються при викладенні матеріалу статті, можна виокремити: З. Баумана, У. Бека, Д. Белла, С. Гантінгтона, М. Крепона, Е. Сміта та ін.

Серед вітчизняних учених стосовно даної проблематики можемо визначити таких дослідників як: Е. Афонін, О. Білорус, М. Козловець, Д. Лук'яненко, В. Лях та ін.

Дослідник З. Бауман аналізує сучасні процеси трансформації соціумів, певним чином торкаючись питань ідентичності.

У. Бек вивчає процеси глобалізації, торкаючись питань стосовно перспектив розвитку космополітизму в умовах існуючих інтегративних процесів.

Д. Белл займається проблематикою становлення постіндустріального суспільства, його суттю. Вчений досліджує характер суспільних перетворень в умовах становлення інформаційної доби. Його цікавлять трансформаційні видозміни соціальної організації держав під впливом нових інформаційних можливостей у таких сферах життєдіяльності, як політика, економіка, технології, телекомунікації тощо. Учений вважає, що в інформаційному світі інформація відіграє одну з головних ролей.

Д. Белл наголошує, що світ спрямований у бік всеохоплюючої інформації і технологій, котрі собою втілюють початки нового історичного часу під назвою "постіндустріальне суспільство".

Відомий американський дослідник С. Гантінгтон вважає цивілізацію найширшим колом культурної ідентифікації людей. Учений не розмежовує поняття цивілізації і культури, вважаю-

чи, що вони несуть у собі зміст усього духовного надбання будь-якої великої спільноти людей.

С. Гантінгтон дотримується думки, що ідентичність відіграє в цивілізаційних процесах далеко не останню роль, оскільки саме цей фактор, як реакція на виклики глобалізації, спонукає людей у тому чи іншому куточку світу вдаватися до відродження національних культурних здобутків. У відомій праці «Зіткнення цивілізацій і перебудова світового ладу» (1996) С. Гантінгтон говорить, що такі складові етнокультури, як мова і релігія, відіграють найважливішу роль у випадку, коли люди намагаються через побоювання втрати своєї самобутності вдаватися до відродження власних ідентичностей. Дослідник зазначає, що «центральними елементами будь-якої культури чи цивілізації є мова і релігія» [7, с.78].

Отже, для С. Гантінгтона питання культурної ідентичності є одним із центральних, коли йдеться про глобалізацію світу.

М. Крепон приділяє чимало уваги питанням європейської ідентичності, намагаючись показати початки й особливості її формування та розвитку. Вчений вказує на відмінність європейців від інших націй, аналізуючи самобутність європейської культури та її особливості у сучасному світі.

Проблематика національної ідентичності ґрунтовно досліджується в працях Е. Сміта. Зокрема, вчений торкається і проблеми, пов'язаної з трансформацією національної ідентичності в добу глобалізації. Дослідник розглядає можливості подолання національної культурної ідентичності, хоча і залишає відкритим питання, чи зможе універсальна глобальна культура розвинути у майбутньому. В цьому відношенні Е. Сміт говорить наступне: «Нема жодного сумніву, що риси такої технічної глобальної культури вже можна розпізнати, хоча нині вона поширюється на планеті дуже нерівномірно. А чи може ця космополітична культура вижити і процвітати? Чи може вона пустити коріння серед населення Земної кулі?» [13, с.165].

Стосовно питання трансформації національної ідентичності Е. Сміт дотримується такої позиції, що навряд чи найближчим часом нації відійдуть у минуле, зазначаючи про це так: «Має бути очевидним, що за теперішньої доби шансів для подолання націй і націоналізму аж надто замало. Посилань на могутній транснаціональний вплив нових економічних, політичних і культурних сил, що діють сьогодні, і на різні глобальні взаємозалежності, безперечно створювані ними, просто не досить» [13, с.182].

Вітчизняні дослідники О. Білорус, Д. Лук'яненко приділяють увагу проблемі взаємозалежності глобалізації і національної ідентичності. Вчені наголошують на глобальній нестабільності світу, суперечностях і конфліктах глобалізації.

В. Лях акцентує увагу на проблемах пошуку нових форм ідентичності, вказуючи на те, що «проблема пошуку ідентичності у період розмивання попередніх ідентичностей постає досить гостро» [11, с.102]. Вчений вказує на процеси розмивання патріархальних ідентичностей і окреслює проблему невизначеності, коли нові ідентичності ще не є сталими.

М. Козловець у своїх дослідженнях торкається кола проблем, пов'язаних із глобалізацією, національною ідентичністю, космополітизмом тощо.

Постановка завдань

Завданням статті є осмислення концепції мультикультуралізму як варіанту розвитку культурної глобалізації, що передбачає:

- аналіз мультикультуралізму як тренду культурної глобалізації;
- розгляд мультикультуралізму як важеля подолання кризи ідентичності;
- визначення перспективи становлення мультикультуралізму в умовах культурної глобалізації.

Основна частина

Мультикультуралізм можна визначити як варіант мирного існування різних культур у межах однієї держави. У цьому ракурсі дослідник М. Козловець говорить: «Із розмиванням культурних бар'єрів, зростанням міграційних потоків механізми формування та підтримки ідентичності набувають значної гнучкості, динамічності, пластичності та варіативності. У результаті ідентичність і самоідентифікація стають більш складними, неоднозначними, багаторівневими та багатовимірними» [9, с.133]. Це засвідчує складність культурної глобалізації світу.

Будучи одним із варіантів культурної глобалізації, мультикультуралізм та дискусії навколо нього будуть ще довго актуальними, оскільки нові ідентичності, а саме ідентичності інформаційного суспільства, не є чітко визначеними. Як говорить М. Козловець; «за умов можливих і реальних руйнувань ідентичностей перед людьми постійно постає завдання конструювання і набуття нових життєвих смислів» [9, с.135].

Разом з тим у світі, що глобалізується, відбуваються складні процеси трансформації культурних основ націй-держав. Ми можемо говорити, що ісламський і азійський цивілізаційні осередки не виявляють схильності зокрема до культурної інтеграції із Заходом, під яким розуміється Європа та здебільшого США. У цьому ключі дослідник Ч. Тейлор говорить: «Інші культури

існують, і ми повинні й надалі жити разом – водночас як у межах усього світу, так і перемішані в кожному окремому суспільстві» [14, с.70]. Важко з таким твердженням не погодитись, оскільки одразу і безперешкодно універсалізувати культурне розмаїття світу навряд чи вдасться, до того ж це може призвести до конфліктів між цивілізаційними полюсами. Виходячи з цього можна стверджувати, що одним з головних завдань співіснування цивілізацій в глобальному середовищі є досягнення стану безконфліктності у культурній площині їх взаємин.

Вага даного питання полягає в тому, що, з одного боку, знімаються підстави для визрівання «ідентичностей спротиву» (М. Кастельс), а з іншого – створюється підґрунтя для розвитку політики мультикультуралізму. Тож маємо визнати, що для безконфліктного розвитку глобальних процесів більш доречною є реалізація політики мультикультуралізму в країнах, що глобалізуються і, відповідно, стають більш відкритими у культурному відношенні. Це тим більш актуально у світлі того, що мультикультуралізм не заперечує мирного існування цілого розмаїття культур у межах однієї держави.

Виходячи з того, що сьогодні наявна «криза ідентичності», мультикультурні тенденції мають домінувати у глобальних перетвореннях світу. За таких обставин стає можливим формування лояльного ставлення до процесів культурної глобалізації. Такий сценарій розвитку глобалізації є бажаним, оскільки дозволить певною мірою уникати конфліктів в культурній площині, а країни, що затято оберігають патріархальні самотності, отримують можливість бути більш відкритими до діалогів на міжкультурному рівні. Це дає змогу уникати важелів, котрі активують «ідентичності спротиву» (М. Кастельс), що набувають розвитку в результаті несприйняття досягнень і здобутків інших культур.

Небажання втрачати національні етнокультурні здобутки веде до їх відродження, що може призвести до певних ризиків, коли країна опиниться за межами глобальних процесів, що означатиме перш за все відсутність паритетних взаємин в економічних і політичних діалогах. Бажаним підходом, на думку автора, за такої ситуації є визнання політики мультикультуралізму, що здатна привносити рівновагу в процесах розвитку культурної глобалізації. До того ж мультикультуралізм дає можливість сподіватися, що в майбутньому постане нагода до формування нових ідентичностей, а зробити це безконфліктно, здебільшого є можливим за умов мультикультуралізму.

Дослідник М. Козловець з цього приводу відмічає [9], що мультикультуралізм є такою етнонаціональною політикою, котра заохочує, а також підтримує таке явище, як культурний плюралізм різних етносів, та, зокрема, сприяє їх інтеграції в єдину політичну націю. Тут слід сказати, що мультикультуралізм має сприйматися виключно як рішення, що втілюється в практику з метою безконфліктного співіснування існуючих націй в умовах глобалізації. Рухаючись у бік глобалізації, етнокультура має бути гнучкою до трансформацій – це означає, що вона з часом повинна бути більш відкритою по відношенню до інших культур, а головне – необхідно, щоб етнокультура була відкрита для міжкультурного діалогу на рівних засадах.

Дослідник М. Козловець у цьому контексті говорить, що «Етнокультурну самотність не можна підтримувати без довіри до інших культур, оскільки без контактів вичерпуються механізми її самоорганізації і саморозвитку» [9, с.169].

Мультикультуралізм приваблює своїм культурним плюралізмом, що в свою чергу, як зазначає Т. Пустова [12], є адаптацією людини до чужої культури без відмови від своєї власної, адже культурний плюралізм допускає оволодіння цінностями іншої культури без певних втрат відносно до власних національних надбань.

Іншою рисою мультикультуралізму є те, що етнокультурна національна ідентичність має інкультуруватися, тобто допускати у своє культурне середовище складові цінності інших культур. Це, по суті, надасть можливість виключити конфліктогенність та безкомпромісність у рамках міжкультурних діалогів.

Із вище означеного випливає питання: а що сьогодні заважає повноцінному становленню політики мультикультуралізму? Одну з відповідей можемо знайти у «вестернізації». Головне, що при цьому слід відзначити подекуди негативне усвідомлення цього поняття як такого, що має на меті тотальне розмивання національних культурних самотностей і натомість насадження певних прозахідних або, як ще вважають, американізованих культурних основ існування. Як наслідок, породжується несприйняття культурної глобалізації, що формує підґрунтя конфліктів і недовіри до культурної глобалізації в цілому. Таке усвідомлення культурної глобалізації через вестернізацію як негативне явище, що руйнує національну культурну спадщину без сумніву протидіє розвитку мультикультуралізму. Проте ми можемо говорити про помилковість судження щодо культурної глобалізації як процесу вестернізації. Це продиктовано тим, що мова йде про відсутність вестернізації як обличчя агресивної культурної глобалізації із прозахідним колоритом. Натомість йдеться про безконфліктне існування національних культур з іншими,

представники яких можуть проживати з різних причин на території тієї чи іншої країни.

Взаємоіснування культур на прикладі мультикультуралізму все ж є викликом окремим державам, котрі глобалізуються, і пов'язаний він з побоюваннями занепаду власної національної культури. Проте, водночас мультикультуралізм є і відповіддю, що здатна подолати ці побоювання. Слід зазначити, що мультикультуралізм, сутністю якого є культурний плюралізм, не звернений на руйнацію основ національної ідентичності. Т. Пустова в цьому відношенні говорить [12], що за умов культурного плюралізму жодна національна культура не втрачає власної самобутності та не розчиняється в певній космополітичній культурі.

У такий спосіб постає питання, наскільки сьогодні мультикультуралізм може бути привабливим як тенденція, що здатна безконфліктно здійснити культурну глобалізацію? Щоб усвідомити це, необхідно розглянути нинішні культурні трансформації на прикладі держав, що глобалізуються.

Як відомо, сучасну добу ще називають постіндустріальною (Д. Белл). В основі сьогодення лежить влада інформації і творча самореалізація особистості у вирі інформаційно-комунікативних процесів. Тож інформаційні потоки мають становити у майбутньому економічну основу світу, тобто вони по суті не мають кордонів, і підтвердженням цьому є мережа Інтернет. Як відмічає М. Кастельс, «Інтернет є тканиною нашого життя. Якщо інформація – це сьогоднішній еквівалент електрики в індустріальну епоху, то Інтернет у наші часи можна порівняти як із електричною мережею, так і з електричною машиною, завдяки спроможності поширювати силу інформації всією цариною людської активності» [8, с.1]. Космополітична сутність Інтернету диктується його всепроникаючою природою, котра охоплює весь світ. Проте залишається відкритим питання, а чи можуть дані основи подібної космополітизації впливати на універсалізацію етнокультурної національної ідентичності? Насправді сьогодні не простежується ймовірність такого ефекту. Можна стверджувати, що за мету розвитку культурної глобалізації ставиться розвінчування національних культурних самобутностей. Цей процес в основному, на думку автора, здійснюється засобами масової інформації, оскільки саме вони є складовими впливу на свідомість людей нерідко з метою її трансформації. Інструментами такого впливу є такі атрибути нашого повсякдення, як телебачення, Інтернет, певні газети, журнали, радіомовлення, книги. Ці інструменти впливу у демократичних суспільствах можуть насаджувати й окремі культурні цінності. Однак стверджувати, що це сприяє розмиванню етнокультурної національної ідентичності, недоречно. Більше того, слід сказати, що складові іншої культури, проникаючи у національне середовище, спровокували нинішню «кризу ідентичності», що в свою чергу призвело до розвитку «ідентичностей спротиву» (М. Кастельс).

Беручи до уваги дослідження С. Гантінгтона, можемо відмітити, що сьогодні зарано говорити про сталі тенденції до космополітизації, зокрема таких складових етнокультурної національної ідентичності, як мова і релігія. Можна погодитись із С. Гантінгтоном, що англійська мова, котра найбільше відома світові з-поміж усіх, є і залишається лише мовою ділового спілкування. Стосовно релігії можна говорити, що останні є більш розпорошеними і, на погляд автора, не такими сталими, як мова, але це не означає, що населення тих чи інших країн прилучається до певної універсальної релігії.

Сьогодні ми є свідками поширення багатьох релігійних вірувань. Самі по собі деякі релігії є космополітичними, особливо якщо мова йде про християнство з його протестантськими напрямками. Загалом розрізняємо три релігії з космополітичним колоритом на прикладі буддизму, ісламу і християнства. Однак їх космополітичність виражається в тому сенсі, що дані релігії відкриті для всіх тих, хто виявить бажання прийняти одну з цих вір. Та, з іншого боку, ми не фіксуємо певної сталої універсальної релігії, яка б могла замінити всі інші. Тобто можна говорити, що є велике розпорошення вірян за релігійними уподобаннями. Тож маємо відкинути сподівання, що сьогодні є передумови до однозначної універсалізації таких складових етнокультурної національної ідентичності, як мова і релігія.

Мова та релігія виступають в якості тієї основи, котра розділяє між собою народи на цивілізації. Це неважко збагнути, адже дані складові культури в значною мірою є засобами існування людей за певними традиціями, звичаями, ментальністю. Стосовно традицій і звичаїв, то вони базуються на національному менталітеті.

Національний менталітет прийнято розподіляти на генетичний і набутий. Генетичний менталітет не піддається трансформаціям, а це в свою чергу означає, що будучи генетично вкоріненими в етносі традиції, звичаї не можуть зазнавати трансформацій. Водночасу національне культурне середовище може проникати щось набуте, формуючи певні цінності, що не були притаманні етнокультурі від початку, і це інше може співіснувати із генетично вкоріненими в етносі культурними здобутками. Набуті складові національної культури свідчать про нові напластування у сфері національних цінностей, а також і те, що вони можуть з часом

змінюватися на інші.

У такий спосіб підходимо до того, що мультикультуралізм теоретично може бути притаманний багатьом суспільствам, де поряд із генетично вкоріненими культурними здобутками можуть мирно існувати і світові універсальні надбання. За таких умов стає можливою глобалізація, яка приймає розмаїття культур, не створюючи при цьому конфліктів на міжкультурному рівні.

Тоді стає реальною оптимальна трансформація національних культур в умовах глобалізації. Тут є можливим подолати думки стосовно руйнівного впливу глобалізації на національні держави у сфері культури, оскільки, будучи втіленням культурного плюралізму, мультикультуралізм передбачає паритетне співіснування різних культурних напластувань у соціумі. Стосовно повоювань щодо інкультурації національної ідентичності, то можна зазначити, що такого роду ідентичності не є назавжди даними. Про це зокрема говорить дослідник В. Лях [11], що під впливом історичного періоду ідентичності зазнають трансформацій і стають все менш сталими.

Отже, політика мультикультуралізму сприймається неоднозначно, але, на думку автора, є бажаною складовою в процесах культурної глобалізації світу.

Висновки. Як видно, мінливий характер набутих культурних цінностей сприяє становленню мультикультуралізму. З цього приводу автор вважає, що в наш час мультикультуралізм є більш адекватною відповіддю на виклики глобалізації, аніж процеси відродження патріархальних культурних надбань, що певним чином можуть ставати на заваді спробам до міжкультурних діалогів. На користь мультикультуралізму говорять існуючі діалоги, які нерідко цією політикою і породжуються, оскільки мультикультуралізм уособлюється із мирним взаємоіснуванням культур і не виключено, що таким чином активізує пошук нових ідентичностей, що відповідає характеру інформаційної доби.

Таким чином, на сьогоднішній день і на перспективу автор бачить мультикультуралізм як політику, що спроможна сприяти уникненню або мінімізації конфліктів між цивілізаціями у культурній площині, а також здатна створювати умови для певного дискурсу ідентичностей, котрий може подолати процеси відродження етнокультурної національної ідентичності, оскільки останнє може завдати шкоди міжкультурним діалогам.

У такий спосіб мультикультуралізм сьогодні є бажаним шляхом у культурному розвитку націй-держав в умовах глобалізації, дозволяючи країнам безконфліктно глобалізуватися, зберігаючи власні самобутні культурні цінності, та створює основу для взаємоіснування певної глобальної і національної культури. Останнє дає можливість країнам, що глобалізуються, бути більш відкритими для даного процесу і уникати ризиків опинитися осторонь глобалізації.

Бібліографічні посилання:

1. **Афонін Є. А.** Велика розтока (глобальні проблеми сучасності: соціально-історичний аналіз) / **Є. А. Афонін, О. М. Бандурка, А. Ю. Мартинов.** – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. – 352 с. – (Сер. «Відкрита дослідницька концепція», Вип. № 2).
2. **Бауман З.** Текущая современность / З. Бауман. – Пер. с англ. Под. ред. Ю. В. Асочакова. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
3. **Бауман З.** Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / З. Бауман. – Пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 109 с.
4. **Бек У.** Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія / Ульрих Бек; пер. с нім. О. Юдіна. – К.: Ніка-Центр, 2011. – 408 с.
5. **Белл Д.** Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл; пер. с англ. В. Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – 787 с.
6. **Білорус О. Г.** Глобальні трансформації і стратегії розвитку: Монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.. – К., 1998. – 416 с.
7. **Гантингтон С.** Столкновение цивилизаций / Самюэль Гантингтон; пер. с англ. Т. Велимева, Ю. Новикова. – М.: АСТ, 2005. – 603 с.
8. **Кастельс М.** Интернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / М. Кастельс; пер. з англ. – К.: “Видавництво “Ваклер” у формі ТОВ, 2007. – 304 с.
9. **Козловець М. А.** Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія / М. А. Козловець. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
10. **Крепон М.** Європейські іншості / Марк Крепон; пер. з фр., післямова і прим. О. Йосипенко. – К.: Укр. Центр дух. Культури, 2011. – 184 с.
11. **Лях В.** Нові форми ідентичності в добу глобалізації // Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі / В. В. Лях, В. С. Пазенюк, Я. В. Любимий, К. Ю. Райда, В. К. Федорченко, О. М. Йосипенко, О. М. Соболь, Н. А. Фоменко, О. П. Будя, Ю. О. Безукладніков. – К.: ТОВ “XXI століття: діалог культур”, 2009. – С. 94–110.
12. **Духовні цінності в умовах глобальних цивілізаційних трансформацій: монографія / ред.**

13. **Сміт Е.Д.** Національна ідентичність / Ентоні Д. Сміт: Пер. з англійської П. Таращука. – К.: Основи, 1994. – 224 с.

14. **Тейлор Ч.** Мультикультуралізм і “Політика визнання” / Чарльз Тейлор. – К.: АЛТЕР-ПРЕС, 2004. – 172 с. – («Сучасна гуманітарна бібліотека»).

УДК: 32.019.5 : [316.774 : 316.72] (477)

А. О. Руднева

СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ І ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Комплексний аналіз стану інформаційно-політичного простору та політичної культури України, аналіз взаємовпливу та взаємодії особливостей досліджуваних феноменів, взаємообумовленості їх специфічних рис.

Ключові слова: інформаційно-політичний простір, політична культура, інформаційна агресія, інформаційна війна.

Комплексный анализ информационно-политического пространства и политической культуры Украины, анализ взаимовлияния и взаимодействия особенностей исследуемых феноменов, взаимообусловленности их специфические черты.

Ключевые слова: информационно-политическое пространство, политическая культура, информационная агрессия, информационная война.

A comprehensive review of its political space and political culture of Ukraine, the analysis of mutual influence and interaction features of the studied phenomena, interdependence of their specific features.

Keywords: information and political space, political culture, information aggression, information war.

© А. О. Руднева, 2012

Світ, немов за законами природи, в черговий раз у стані революції. Тільки за сьогоднішнім викликом – інформаційної. Новітні інформаційні комунікації та технології, долаючи фізичні та географічні кордони, поступово перетворюють і без того досить тендітне поняття національного культурно-інформаційного простору в умовність. Під загрозою опиняється власне безпека національних держав, невід’ємним атрибутом яких є, серед усього іншого, незалежний культурно-інформаційний простір.

Технології інформаційної війни з максимальною легкістю здатні проникнути у будь-яке національне культурно-інформаційне поле. Новітні електронні засоби масової комунікації найбільш мобільні та в ситуації цензури найбільш безконтрольні. Інформаційні технології, немов життєдайне повітря, заповнюють всі сфери життя суспільства. Показовим є факт лідерства найбільш розвинутих країн у виробництві та розповсюдженні цього «повітря», монополізація та концентрація його в руках жорстко окреслених політичних та економічних кіл. І в цьому сенсі небезпечним стає стан країн транзитивного суспільства, серед яких і наша держава. Зростає ризик інформаційно-культурної залежності та розвиток процесу інформаційного неоколоніалізму. Ця тенденція є максимально актуальною для України.

Дослідження специфіки сучасного стану інформаційно-політичного простору та політичної культури України, особливостей взаємодії та взаємовпливу цих феноменів, як духовного наповнення держави, є максимально актуальним, бо дає змогу побудови ефективних моделей інформаційної політики з метою забезпечення інформаційної безпеки держави, та вдосконалення концепту політичної культури, як чинника консолідації України. Культурно-інформаційний капітал – сьогоднішня константа безпеки та могутності держави.

Питанням проблем та особливостей політичної культури України присвячено багато досліджень українських вчених, зокрема роботи В. Андрущенко, І. Кураса, М. Михальченко, В. Нагорного, Н. Погорілої, В. Полохало, М. Розумного, С. Рябова, М. Хилько та ін. Специфіку інформаційно-політичного простору та його взаємозв’язок із культурною складовою розглядають Ю. Бондар, М. Недопитанський, О. Проскуріна, О. Стадніченко. Спираючись на роботи українських дослідників вважаємо за необхідне провести комплексний аналіз стану та